
Notice om en Minister i dansk Tjeneste, fra det
18de Aarhundrede, Geheimeraad N. F.
v. d. Njeburg.

Den danske Statshistorie i det 18de Aarhundrede gemmer Mindet om ikke faa Ministre, Diplomater og andre betydelige Embedsmænd af tyske Familier, som have tilbragt en større eller mindre Deel af deres Liv i dansk Tjeneste; Enkelte ogsaa erhvervet sig store og uforgængelige Fortjenester af vort Fædreland. Vi behøve kun at nævne Navnet Bernstorff, for at bringe dette i Enhvers Erindring; og vi bør saameget for vælge dette Navn, ikke allene fordi det indtager en saa betydelig Plads i Historien; men fordi det tilhører en tysk Slægt, der ikke engang havde hjemme i nogen daværende Deel af den danske Monarchie, da den ældre Bernstorff indtraadte i Kongens Tjeneste. Vi befatte os her ikke med at undersøge, om man under Christian VI. og Frederik V. gik for vidt i at ansætte Embedsmænd af tyske Familier her i Landet, særdeles i høiere Poster. I vore Dage, da Nationalitetsideen har faaet ligesaa stor Overtægt, som den for ikke meget lang Tid siden maatte staae tilbage for Humanitet, Oplysning, borgerlig Frihed og andre Ideer, anses hiint Spørgsmaal uden videre for afgjort. Der udfordres imidlertid en besynderlig politisk Tro til at vinde den Overbeviisning: at det endog vilde være ønskeligere for et Land, at styres ved uduelige eller mindre dygtige indfødte Ministre — end at benytte udmærkede og talentsfulde Statsmænds Tjeneste, naar disse tilhørte

en udenlandsk Familie. — Min Hensigt er her allene, med faa Ord at omtale en enkelt af de hos den nærværende Slægt næsten bortglemte, i vore Historier knap nævnte tyske Adelsmænd i forrige Aarhundrede, som vor Regiering anvendte i den diplomatiske Statsstienester, og tildeels i meget vigtige og betydelige Grender; en Mand, som ikke allene overalt hvor han kom, erhvervede sig Hoiagtelse hos Fyrster og deres Ministre; men for hvis Charakter og Talenter et afgjørende Bidnesbyrd ligger deri, at Grev Hartv. G. Bernstorff viste ham en uindskrænket Tillid, og at han hørte til denne fiendne og ædle Statsmands fortroligste Venner, lige til hans Død.

Achaz Ferd. v. d. Affenburg, af en tysk Adelslægt, hvis Stamme beviisligen naaer op til Begyndelsen af det 13de Aarhundrede, blev født paa Familiegodsset Meißdorf i Fyrstendømmet Halberstadt den 20de Jul. 1721. Slægtens ældste Stammefæde var derimod en Ridderborg, bygget af en Grev Gunzelin af Wolffenbüttel, tidligt i det 13de Aarhundrede, paa Bierghoiden „die Affe“, sydlig for Staden Wolffenbüttel; Navnet paa denne Borg gif siden over paa Familien („die Herren von der Affenburg“.) En Søn af Joh. Ludv. v. d. Affenburg, preussisk Kammerherre, og Anna Maria v. d. Schulenburg, var han, som vi her omtale, og om hvis Ungdom man kun veed, at han mistede sin Fader i sit 11te Aar, fik sin Skoleunderviisning i Halberstadt, og kom til Universitetet i Jena omtrent 1740. Dette var paa den Tid, og overhovedet i det 18de Aarhundrede, meget i Ry for den Bildhed og Raahed, som der herskede i Studenternes „Burschenleben“. Affenburg, der efter egen Beretning, ikke ganske undgik dets Indflydelse (han var i det mindste som Student en vild Rytter og lidenskabelig Tobaksryger) hindredes derved ikke fra, i modnere Aar, at blive en Hofmand af de fineste Sæder, af den bedste Tone, og af fuldendt udvortes

Anstand og Værdighed. Hans Løbebane i hessisk Tjeneste, hvor han 1744 indtraadte som Hofjunker, og 1746 blev Legationsraad og Kammerjunker, behøver ingen nærmere Berøring. Vi bemærke blot, med Hensyn til hans Dannelse, at han i Vinteren 1746 fandt Leilighed til, fra München at giere en Reise til Italien, hvor han opholdt sig et halvt Aars Tid, og at han tilbragte Vinteren 1749—50, med sin Belynder, General Donop, og i den hessiske Arveprinds Frederiks Følge, i Paris. Her var det, hvor den daværende danske Gesandt, Baron H. E. Bernstorff, gjorde Aßeburgs Bekjendtskab, og opdagede hos ham de Egenskaber, hvorved han vandt den berømte Statsmands Hoiagtelse og Hengivenhed, og hvorved denne ansaae ham for særdeles skikket til den diplomatiske Bane. Da nu Bernstorff (1751) var bleven hjemkaldt fra Paris, og udnævnt til Statsminister for de udenlandske Sager m. m., tænkte han snart paa Aßeburg, og yttrede sig i den Grad fordeelagtigt om ham til hans Morbroder, den danske Feldmarskalk Grev Schulenburg, at denne i et Brev (af 4. Marts 1752) opmuntrede ham til at benytte Ministerens gode Tanker om ham, og de Udsigter, han derved kunde love sig. Udfaldet blev, at Aßeburg i Efteraaret 1752 kom til Kiøbenhavn, hvor han blev forestillet for Kongen, behagede baade denne og hans Yndling, Grev N. G. Moltke, og i Folge heraf 1753 forlod den hessiske Tjeneste, blev udnævnt til Kongelig dansk Kammerherre og ansat i det tyske Cancellie i Kiøbenhavn, med 2000 Rds. aarlig Løn. Det kunde betragtes som et yderligere Beviis paa Bernstorffs gode Mening om Aßeburgs fortrinlige Egenskaber, at han i Frederik den Femtes Navn begierede og modtog af ham (18. Dec. 1753) den skrifflige Forsikkring paa Gæsbord, at han aldrig frivillig vilde forlade den danske Statstjeneste. Han blev heller ikke længere end til Slutningen af Aaret 1754 i sin første Embedsstilling;

blev udnævnt til Minister ved det svenske Hof (i Stedet for Grev Bedel=Friis) og reiste til Stockholm i Januar 1755, hvor han forblev til Mai 1760. Allerede før denne Udnævnelse havde Bernstorff benyttet en privat Reise, som Assenburg gjorde til Tydskland, ved at sende ham i en Missjon til Zerbst, hvor Grefsfyrstinden af Anhalt=Zerbst, Johanna Elisabeth, opholdt sig, hvis ældste Datter, under det ombyttede Navn Catharina 1745 havde ægtet den russiske Storfyrste Peter, (siden Keiser Peter III.) der i A. 1739 var bleven regierende Hertug af Holsten=Gottorp. Allerede i en tidligere Periode, under Frederik V., havde den danske Regiering ved sin Minister i Rusland, Grev v. Lynar, begyndt de langvarige Underhandlinger om et Bytte af den hertugelig=gottorpiske Deel af Holsteen imod Grevskaberne Oldenborg og Delmenhorst. Den russiske Thronfølger, Storfyrst og Hertug Peters lunefulde, og mod Danmark altid fiendtlig fædede Charakter havde imidlertid 1751 hindret Afslutningen af disse Underhandlinger, som da var temmelig nær. Assenburg blev nu sendt til Zerbst, for at indlede en fortrolig Nærmelse til Storfyrstindens Moder, hvis Klogskab og Indflydelse paa hendes Datter man fiendte, og af hvem man ventede sig at opnaae en heldig Medvirkning til igjen at kunne knytte de afbrudte Underhandlinger. Fyrstinden fandtes heller ikke uvillig til at gaae ind derpaa, og Assenburg var bemyndiget til, paa Kongens Vegne, at forsikre hende om en aarlig Livrente paa 6000 Rdlr., naar Sagen engang kunde bringes til Ende, med det ønskede Udfald.

I Sverrige var Kammerherre Assenburgs diplomatiske Virksomhed i de 5 Aar, han tilbragte her som dansk Minister, fornemmelig henvendt paa et Hovedformaal for den daværende danske Politik: at bidrage til at vedligeholde den ved Aristokratiet indskrænkede monarkiske Forfatning, hvorved, foruden de

Sfranker, som Stænderne, sammenfaldte ved Rigsdage, satte for Kongemagten, dens Udøvelse (eller den saakaldte *pouvoir exécutif*) meer og meer blev bunden ved et Rigsraad, der i Magt og Myndighed ikke blot vilde staae ved Siden af, men over Kongen; eller (saaledes som man nu seer det under andre Former) vilde giøre den svenske Konge til en blot Skygge, eller Repræsentant af sin Værdighed, imedens den virkelige Regieringsmagt var nedlagt hos et Minister-Raad, hvori man i Sverrige tilfodst knap vilde indrømme Kongen en afgjørende Stemme, eller Udslaget naar Stemmerne vare lige. At den saakaldte „Friheds-Tid“ i Sverrige gjorde denne Stat til en mere fredelig, mindre farlig Nabo, end den havde været i henved et Par hundrede Aar før Carl den Tolvtes Død: var i det mindste en afgjort Sag. Den danske Regiering kunde ikke, uden at handle imod en aabenbar Statsinteresse, arbejde paa at understøtte de svenske Kongers Bestræbelse for at giøre sig til absolute Monarker; særdeles da den daværende svenske Konge Adolf Frederik, af det Gottorppe Hus, næst efter Storsyrsten, var nærmest Arving til den hertugelige Deel af Holsten. Grev H. C. Bernstorffs Politik gik imidlertid aldrig ud paa nogen activ Deeltagelse i Sverriges indre Statsforhold; men langt mere paa at vedligeholde det venstfabelige Forhold, som havde udviklet sig imellem begge Kroner, og som man haabede at see endnu mere befæstet ved en Trolovelse, indgaaet imellem den svenske Kronprinds og Fredrik V. Datter Sophia Magdalena, allerede i begges spæde Barndom.

Et særskilt Formaal, af betydende politisk Vigtighed, under Åfseburgs Gesandtskab i Sverrige, var Forbindelsen imellem begge Stater til indbyrdes Betyggelse for de nordiske Nationers Handel og Skibsfart, under den næsten almindelige europæiske Land- og Søkrig, som fandt Sted i Aarene 1755—63. I den Anledning blev den 12. Jul. 1756 sluttet en, endnu for

vor Tid mærkelig, Neutralitets-Tractat imellem Danmark og Sverrige; i Folge hvilken begge Magter lode fra hver Side otte Linieskibe løbe ud i Nordseen og Kattegat, til Handelens og Flaggets Beskiærmelse. Overhovedet havde dog de to nordiske Magter, under den hele Søkrig i A. 1755—62, ingen Anledning til at klage over, at deres Handel led nogen Overlast, enten fra den franske eller engelske Side. Dette skyldtes Bernstorffs kloge Politif, der med Fasthed modsatte sig Sverriges længe paaholdte Fordring: at begge Stater i deres Neutralitetsforbund skulde opstille den farlige og saa ofte omtvistede Grundsætning, at „frit Skib gior frit Gods“; uden Hensyn til, at de store Sømagter, og navnlig England, hverken erkjendte eller vilde taale denne Grundsætnings Anvendelse, naar den misbrugtes af neutrale Skibe til at føre Krigs-Contrabande til en af de krigende Magters Havne. I ovennævnte Tractat blev derfor udtrykkelig vedtaget, at hverken danske eller svenske Skibe, under den paaftaaende Søkrig maatte føre, hvad der i den Utrechtiske Fred 1713 var fastsat som Contrabande af den Art. Den imellem Danmark og Sverrige sluttede Convention af 27. Marts 1794 var ogsaa næsten kun Gjentagelse af Tractaten af 1756. Hvor uheldigt det gif baade Holland (1781) og tyve Aar senere Danmark (1801), da disse Magter (efter et System, der egentligen udgif fra det russiske Hof under Catharina II.) vilde opstille og forsvare den saakaldte „bevæbnede Neutralitets“ Grundsætninger: kunne vi her forbigaae.

Hvor fortræffeligt og med hvor stor Kraft og Klogskab H. E. Bernstorff imidlertid vidste at vedligeholde og forsvare Danmarks selvstændige Neutralitet, da man 1757 ogsaa vilde drage denne Magt, ligesom Sverrige, ind i Forbundskrigen imod Frederik II., lære ogsaa flere af Ministerens Skrivelser til Afseburg; ligesom ogsaa endeel af

dennes Depecher fra Stockholm have en betydelig Grad af historisk Interesse; især for Aarene 1755—1757, og under den 1755 udbrydende Strid imellem K. Adolf Frederik og Senatet, som havde Sammensværgelsen 1756, og Greverne Brabé's og Horn's Henrettelse til Folge. Afseburg blev i Stockholm endnu til Foraaret 1760, da han, efter at have gennemgaaet en svær Sygdom i Efteraaret 1759, ikke imod sit Dunst, blev tilbagekaldt, og Grev Schack udnævnt i hans Sted til Minister. Afseburg erholdt Pension af det danske Hof, og reiste til sine Godser i Tydskland, hvor han opholdt sig i to Aar; men Bernstorff havde allerede tænkt paa en vigtigere Post, hvor han ønskede at benytte en saa kyndig og duelig Diplomat. I Petersborg, hvor man allerede 1750 og 1751 ved Grev Lynar havde begyndt at underhandle om Byttet af den Gottorpiske Deel af Holsten imod Oldenburg, havde denne halv afgjorte Sag, ved Storsyrstens ubestandige og lunefulde Sind *„leger & fougueux“*, falder Lynar ham) og ved hans altid yttrede Fiendskab mod Danmark, taget en ganske uheldig Vending. Til de mærkelige og lidet kiendte Omstændigheder ved disse Underhandlinger horer ogsaa: at den russiske Stor-Cantzler Bestucheff ligesom raadede det danske Hof, uden videre at tage det Gottorpiske Holsten i Besiddelse og sequestrere det, indtil den endelige Afgjorelse kunde skee; men Frederik V. vilde ikke indlade sig paa et mod Storsyrsten saa opirrende Skridt. Mueligen har dog den russiske Minister virkelig seet, hvad der paa den Tid kunde være det politisk rigtige.

Imidlertid faldt Underhandlingerne reent hen — som man dog ikke saa let kan forklare — under Bernstorff's Ministerium (fra 1751) og under Keiserinde Elisabeth's hele Regiering. Reppé havde hun lukket Dinene, forend Peter III. sluttede Freden med Preussen, for med Vaabenmagt at sætte sig i

Besiddelse af den forrige hertugelige Deel af Slesvig, hvor paa han vilde giøre Paastand. Bernstorff vendte sig til det preussiske Hof; kaldte i Sommeren 1762 Aſſeburg til Travendahl, hvor Frederik V. da opholdt sig, og jendte ham (den 10. Jul.) til Berlin, for at forlange dette Hofes Magling; men med den Erklæring: at Kongen af Danmark aldeles ikke vilde begynde nogen Underhandling, der skulde grundes paa en Delling af Slesvig; han havde, for at forsvare sine Rettigheder og sin Krones Besiddelser, ladet en Armee paa 37,000 Mand rykke til sit Riges Grændser, og udrustet en Flaade paa 12 Linieskibe og 4 Fregatter. Skulde Krig udbryde, da maatte Kongen opfordre det preussiske Hof til at vaage over den Garantie af hans Staters Integritet, som tidligere Tractater sikrede ham. Aſſeburg fandt hos den preussiske Minister Grev Finkenſtein, med hvem han førte denne Underhandling, en fast Overbeviisning om, at det ikke vilde lykkes, at bringe Keiser Peter til nogen Afſtaeſſe af sine Fordringer, ved en Pengesum, som man fra dansk Side vilde tilbyde. Frederik II. havde nylig sluttet Fred med Rusland, og vidste, til hvilken latterlig Grad Peter III. hylkede og beundrede ham. Finkenſteins Raad gif ud paa Forsigtighed og Raadehold; han fandt den danske Overgeneral, Grev St. Germain's Plan, at besætte Hamborg og Travemünde, paa samme Tid, som den danske Armee tog en Stilling i Mecklenborg, farlig, da det sandsynligen vilde opirre Keiseren mere. St. Germain rykkede imidlertid ind i det Mecklenborgske; den russiske Armee stod i Pommern, imedens Underhandlinger imellem Aſſeburg paa dansk Side, og den russiske Minister i Kiøbenhavn, Baron Korff, tilligemed Geh. Raad v. Saldern, som Gottorpſk Minister, paa Keiserens Begne, netop skulde begynde i Berlin: da en Courcer omſider d. 24. Jul. bragte Efterretningen om Peter III. allerede den 9. Jul. 1762 indtrufne Død, til

den preussiske Hovedstad. Denne Begivenhed befriede Danmark fra dets farligste Fiende, St. Germain fra at spille de høie Tanker, man gjorde sig om ham som Feltherre, og Frederik V. fra det Bøvestykke, allene at begynde en Krig imod den russiske Czar. Fra Keiserinde Catharine II. indløb strax den Forlikking: at hun vilde tilbagefalde ethvert voldsomt Foretagende imod Danmark, og ønskede at fornye de samme venstabelige Forhold til denne Stat, som havde bestaaet under Keiserinde Elisabeth. Armeerne bleve paa begge Sider tilbagetrufne. Afseburgs Sending var til Ende, og han reiste i August fra Berlin tilbage til sine Godser.

I Mellemtiden fra 1762 til 1765 fandt Bernstorff dog Leilighed til flere Gange at benytte sig af Hr. v. Afseburgs Talent og Erfaring, uden at han i disse Aar beklædte nogen fast diplomatisk Post. Saaledes var han i A. 1764 tilstede under Keiservalget i Frankfurt, for at varetage Kongens Interesser, som Hertug af Holsten. I Julii Maaned samme Aar sendtes han til Stuttgart, i Anledning af de i Württemberg reiste Stridigheder imellem Hertugen og Stænderne. Kongen af Danmark, som tydsk Rigsfyrste, havde i Forening med Churfyrsterne af Brandenburg og Brunsvig-Lüneborg, 1734 garanteret Stænderforfatningen i Württemberg, til Beskyttelse mod de Indgreb i samme, som man befrygtede af den daværende Hertug, Carl Alexander, der 1712 var gaaet over til den catholske Religion. Dennes Son og Efterfølger, Hertug Carl, der 1748 havde ægtet en Prindsesse af Baireuth, Frederik II. Søsterdatter, havde 1753 indgaaet en Subsidietractat med Frankrige, og som Følge heraf tilladt sig en Udfkrivning af Soldater i sit Land, som langt oversteg dets Kræfter; foruden at han, for at tilfredsstille sin Dødselighed, vilde paalægge Landet en høist overdreven og trykkelige Skattebyrde, som Stænderne forgievs søgte at modsætte sig. Disse vendte sig med deres Klagemaal, som desuden gif

ud paa flere Punkter, hvori Hertugen overstred eller misbrugte sine Rettigheder som Landsherre, til Rigshofraadet i Tydskland; hvorimod det keiserlige Hof, paa en aabenbar partisk Maade, tog sig af Hertugens Sag. Den danske Gesandt tog sig, i Forening med de to andre garanterede Magters Miniſtre, med Alvor af Landstændernes billige Ferdringer; men uagtet Affeburg forblev i Stuttgart indtil i Foraaret 1765, og uagtet det Keiserlige Hof selv tilsidst ligeledes yttrede sig til Fordeel for Stænderne: lykkedes det ikke at bringe Hertugen til at indgaae billige Forligsvilkaar. Striden var 1769, da Kongen af Danmark atter sendte Affeburg til Stuttgart, endnu ikke bragt til Ende; uagtet en Kiendelse (conclusum) af Rigshofraadet allerede var falden 1765. Det var ikke før i A. 1770 at et endeligt Forlig imellem Hertugen og Landstænderne kunde blive sluttet.

Affeburg havde allerede ved Udførelsen af sit første Værende i den her berorte Anledning erhvervet sig baade Kongen af Danmarks Tilfredshed, og de württembergſke Stænders fuldkomne Tillid og Agtelse. Tidligere end hans Sending til Stuttgart havde Bernstorff meer end eengang yttret sit Ønske, at see Affeburg som dansk Gesandt i Petersborg. Saaledes 1762, da Ministeren forespurgte sig hos ham, om at kunde bestemme sig til at modtage denne Post. Affeburg var ikke uvillig dertil. Inden hans Udnævnelse kunde skee, havde Catharina II. imidlertid ladet mærke, at hun gierne saae, at Hr. v. d. Osten, som under Keiserinde Elisabeth havde været dansk Gesandt ved det russiske Hof, men var bleven forflyttet til Warschau, igien maatte vende tilbage til Petersborg. Det danske Hof søiede sig dengang herefter; men da tre Aar derefter den Tid indtraadte, (1765) da man igien vilde optage Underhandlingerne om Erhvervelsen af det Gottorpſke Holsten, fandt Bernstorff v. d. Osten aldeles ikke skicket til at understøtte

denne vigtige Negociation, saaledes som det burde skee, i Petersborg; hvorefter de to russiske Ministre, v. Saldern og Baron Korff, skulde drive den egentlige Underhandling i Kiøbenhavn. Diten blev da tilbagefaldt, og Afseburg udnævnt til Gesandt i Rusland den 16de Februar 1765, med en aarlig Len af 8000 Rdl. Species, og 2000 Rdlr. til hans Reiseomkostninger og første Indretning. Han kom dog først mod Enden af Sommeren til Kiøbenhavn, reiste herfra den 11te Sept. og kom den 31. Oct. til Petersborg.

Historien af denne vigtige og i sine Forhold mærkværdige diplomatiske Underhandling, hvori baade den russiske Udenrigsminister, Grev Panin, og hans Hersterinde, viste et for Kongen af Danmark udmærket gunstigt og venstabeligt Sindelag, ligesom en høi Grad af Tillid og Afgtelse for Bernstorff, kan her ei i det Enkelte forfølges. Vi ville kun nævne en af de Omstændigheder ved disse Underhandlinger, der blandt flere kan tiene til at sætte Bernstorffs udmærkede Egenstaber paa den Post, han beklædte, i et glimrende Lys. Grev Panin havde (i Jul. 1766) i en mundtlig Conferents meddeelt Afseburg, at Keiserinden, paa Grund af de betydelige Concessjoner, hun i Bytte-Tractaten vilde giøre Kongen af Danmark, fandt sig besejret til at forlange, som den eneste Fordeel, Rusland for sin Deel kunde vinde ved samme, Ophævelsen af Drejunds-Told for denne Stat. Grev Panin indsaae imidlertid at denne Afstaaelse ikke vilde være uden store Vanskeligheder for Danmark, og anmodede Afseburg om at formaae sit Hof til at meddele ham en aaben og fortrolig Udvikling af alle Forhold ved denne, den danske Krones fra ældgamle Tider hævdede Rettighed. Bernstorff gjorde dette i en Memoire af 6. Sept. 1766, og i en Depeche til Afseburg af samme Natur. Begge disse Actstykker kunne kaldes mestertlige, og tiene til Beviis paa, hvorledes en mindre Magt,

ved kraftige og uigiendrivelige Grunde, med Fasthed og Eftertryk kan forsvare sine Rettigheder imod en større og mægtigere Stat, uden at saare vedkommende Monarks politiske Selvsølelse. Bernstorffs Noter havde til Folge, at da Grev Panin havde forelagt Catharina II. samme, tilligemed de vedfølgende Tractater og andre Aetsstykker, erklærede hun efter at have læst dem: at hun frafaldt al videre Paastand i Henseende til Sundtolden, da hun indsaae Umueligheden deraf; („qu' Elle ne voulut pas, qu'il y fut insisté, l'impossibilité étant manifeste.“)

Hoved-Underhandlingen, som førtes i Kiøbenhavn, havde ligeledes en ønskelig Fremgang. En præliminair Tractat om Byttet af Oldenborg imod Holsten blev sluttet d. 22. April 1767 imellem de danske Miniſtre Bernstorff, Thott og Reventlow, paa den ene Side, og de russiske Gesandter, v. Salderu og Filosofoff paa den anden. Da Panin, som da var i Moskow, erholdt Meddelelse herom, formaaede han den da 13aarige Storsnyſte Paul til med egen Haand at melde Sagen til hans Moder, som var fraværende paa en Reise. Tractatens Ratification gif dog, ved forskjellige Omstændigheder, saaledes i Langdrag, at den først blev udfærdiget af Keiserinden den 22de Septbr., og ikke før i Slutningen af Januar 1768 ankom den russiske Gardeofficer von Pahlen (som 33 Aar derefter gjorde sit Navn bekiendt nok) som Coureer fra Kiøbenhavn med den danske Ratification. Keiserinden havde imidlertid bragt i Erſaring, at i A. 1766 og 67 de bekiendte Intriger ved det danske Hof havde fundet Sted, ved hvilke man gjorde sig al muelig Umage for at styrte Bernstorff. Catharina II. undlød ikke, i fortrolige Samtaler at give Affeburg at forſtaa, at hun betragtede denne Statsmand som en saadan Støtte for det lange vedvarende og nu nylig saa stærkt befæstede venskabelige Forhold inellem begge Hoffer,

at hans Ziernelse fra Ministeriet vilde være hende i hoi Grad jelelig. En fortrolig Skrivelse fra Afseburg til Bernstorff af 6. Aug. 1767 indeholdt stærke og mærkelige Utringer herom. *) — Vi tilføie endnu kun det bekjendte endelige Resultat af saamange Aars Bestræbelser — et Resultat, hvis Vigtighed i vor nyeste politiske Historie har gjort sig i hoi Grad gjeldende — at en definitiv Tractat, undertegnet i Zarsko-Zelo d. 1. Jun. 1773, efterat Storfyrsten havde naaet sin myndige Alder, beseglede Foreningen af 22. April 1765, ved hvilken, foruden Byttet af Landene, Storfyrsten tillige, som Hertug af Holsten-Gottorp, for evigt gjorde Afkald paa enhver Paastand paa Hertugdømmet Slesvig.

Afseburgs Gesandtskab i Peterssburg gav ham, foruden den her berorte vigtige Begivenhed, flere i politisk Henseende betydende Anledninger til at vise sin udmærkede Duelighed som Diplomat, hvilke dog her ligesaa lidt kunne udvikles, som Historien af hine Underhandlinger om Holsten. Vi nævne blot to af disse Gienstande, som, endskiødt nærmest forbundne med det russiske Hofis Interesser, heller ei bleve fremmede for den danske Diplomati; den ene var Forholdene i den svenske Rigsforfatning, og Oppositionen imellem de to politiske Partier, Aristokratiets og Monarkiets („Hatte“ og „Huer“) der i saa mange Aar, og lige til 1772, satte Statens Indre i Bevægelse, og aabnede en rig Mark for fremmede Magters politiske Intriger; den anden var de indre Statsforhold i det republicanke Kongerige Polen, som tilsidst ved Statens Deling og Opløsning maatte bøde for en uheldig Blanding i dens Forfatning, i hvis fiendtlige Elementer laae Sæden til

*) „S'il importe au Roi, de s'attacher à la Russie comme à une alliée, qui n'exigera rien de lui, qui peut & qui veut tout pour lui; qu'il laisse au nom de Dieu les affaires entre les mêmes mains, qu'on approuve si fort à l'endroit où je suis." etc.

en evig Strid imellem Kongemagt og Folkerepræsentation, der omfæder nedbrød begge, og aabnede Veien til Statens Undergang. Assenburgs Depecher fra Petersburg i Aarene 1766—68 indeholde mange Bidrag af Værdi til Oplysning af disse Forhold, hvori det danske Hof vel ikke tog nogen synlig umiddelbar Deel; men for hvilke det, med Hensyn til Sverrige, (som ovenfor berørtes) ingenlunde var aldeles fremmed. — Saa vigtig og interessant for Historien den diplomatiske Correspondance, Assenburg har ført med Bernstorff fra Stockholm og Petersborg, endog er: saa bør det bemærkes, som et Træk i hans Charakter, der i vort Aarhundrede vel tør kaldes sjældent: at det var en Grundfætning, som han strengt fulgte: at sine Depecher at udelukke Alt, hvad der laae udenfor den officielle og diplomatiske Virkefreds; saaledes alle blot personlige Bemærkninger, Antydninger eller Anekdoter, og deriblandt saameget mere Alt, hvad der udelukkende vedkom regierende Fyrsters eller deres Familiers Privatliv. — Der gives i øvrigt flere Tilfælde og Omstændigheder i Assenburgs Levnet og politiske Virksomhed, som staae i nær Forbindelse med vor Historie fra Aarene 1766—1768, eller med Personer, der have spillet betydende Roller i samme; saaledes f. Ex. hans Medvirkning til de to danske Kongedatters Giftermaal med hessiske Prindsjer; og hans fortrolige Forhold til Prinds Carl af Hessen, og til H. C. Bernstorff. Vi kunne paa dette Sted ikke indlade os paa nærmere og videre at berøre disse og flere specielle Materier, saa lidt som hvad der henhører til Assenburgs Privatliv.

Han havde fra Begyndelsen kun modtaget Udnævnelser som dansk Gesandt ved det russiske Keiserhof for et Aar; da han fandt sin Formue utilstrækkelig til de Udgifter i Keiserstaden, som den Tid vare uundgaaelige i en saadan Post, og ei kunde bestrides af den ham tillagte Lønning. Han frabad sig derfor

ogsaa at optræde i Petersborg som dansk Ambassadeur, hvortil han, efter Keiserinde Catharinas Dnske, var bleven udnævnt af Christian VII. den 14. Sept. 1767; ligesom han tidligere var bleven dansk Geheimeraad og Ridder af Dannebrog. Hans Ophold i Rusland forlangedes dog, ved adskillige Marsjager, til nær ved halvtredie Aar. Efterat han ved sine Afseeds-Audientier, saavel i Moskau (4. Febr. 1768) som i Petersborg (efter Catharina II. udtryffelige Dnske) havde modtaget de mest udmærkede Vidnesbyrd om Keiserindens Agtelse og Naade, forlod Afseburg Petersborg den 20. Febr. 1768. Paa Hjemreisen berørte han Berlin, hvor han, efter Indbydelse af Frederik II., havde en i flere Henseender mærkelig Audients hos denne Konge i Sanssouci. — Et meget ærefuldt Beviis paa den Agtelse og Tillid, som Geh. Raad Afseburg havde vundet ved det russiske Hof, var det Dnske, Keiserinden ved v. Saldern lod meddele Bernstorff, at han vilde overdrage Afseburg det Hverv, at besøge forskjellige tydske Fyrstehoffer, for at undersøge en tilkommende Egteskælle for hendes Sen, eller give Anslag paa saadanne Prindsesser, som han vilde anbefale Keiserinden. Afseburg modtog, efter erholdt Tilladelse fra det danske Hof, et for ham ærefuldt, men ikke i alle medende Forhold lige behageligt Hverv, der ogsaa fordrede en høj Grad af Discretion, Siinhed og Forsigtighed. I den Anledning udtraadte han, efterat have i Jun. 1768, opvartet Christian VII. i Hannover, indtil videre af dansk Tjeneste, med en Pension („Nuhegehalt“) af 3400 Rdr., uden at han dog ansaaes for derved at have erholdt endelig Afseid. Da Bernstorffs Indsydelse i det danske Ministerium i Aarene 1769 og 70 dalede, og den struenske Perodes Forvirring paafulgte, tabte Afseburg Lyst til videre Forbindelse med det danske Hof. Man tilbød ham herfra 1770 Ministerposten i Haag, som han afslod; og i Novbr. 1771, da Struenskes Magt efter

Anseelse var paa det hoieste, blev Geh. Raad Afseburg omsider, efter sit Dnske, reent affkediget. — Hans sildigere Levnet og diplomatiske Virksomhed i det russiske Hofis Tieneste, vil jeg endnu blot med faa Ord berere. De omtalte Missioner i Tydskland, for at udsøge den tilkommende Storfyrstinde, forlængedes indtil Aarene 1772 og 1773. I det sidste Aar afgjordes endelig de i sit Slags egne, maaskee eneste Undersøggelsesreiser, hvormed Catharina II. i 4 til 5 Aar satte Afseburgs Mennekeskundskab, Jagttagelsesaaud og Skarpsindighed paa Prove, under en uafbrudt Brevverling, deels med Keiserinden selv, deels med Grev Panin. Catharina bestemte sig omsider 1773 for en af Landgreven af Hessen-Darmstadtts Døtre, hvilkke alle tre med deres Moder i Mai 1773 reiste til Petersborg, hvor Valget faldt paa den yngste af Døtrene, Brindsøse Wilhelmine, som den 10de Oct. blev Storfyrst Pauls Gemalinde, men døde allerede 1776 under en uheldig Forløsning. — Afseburg, som af Keiserinden var indbudet til at ledsage Landgrevindens og hendes Døtre til Petersborg, frabad sig i et Brev til Panin (19. Jul. 1773) den ham tiltænkte Raade, anførte sin Alder, sin Helbreds og sin Formues Tilstand, som Grundene hertil;*) og yttrede kun det Dnske, for ikke at skulle blive erlesløs og unyttig for sin øvrige Levetid, at erholde en rolig Post, ikke for besværlig, og „sikkert for en Mand, der hverken har Legems- eller Aandskraft nok, til at paatage sig store Forretninger.“ Keiserinden opfyldte strax hans Dnske ved den 28. Aug. 1773 at udnævne

*) „Sans intérêt, & sans ambition, je ne Vous demanderai rien — après la protection de l'Imperatrice — qu'une place tranquille, non trop laborieuse — — Mon état particulier Vous est connu; j'ai des *terres* & point de *bien*; l'âge & les infirmités s'annoncent à la fois.” etc.

ham til Gesandt ved den tydske Rigsdag i Regensburg, hvorhen han i Aarene 1775—1792 i denne sin Post gjorde ni Reiser, og i Mellemtiderne kunde opholde sig paa sine Godsfer.

Wöburg tabte indtil sin Død intet af den almindelige Agtelse, som han i sit Fædreland, i Danmark, Sverrige, Rusland, havde erhvervet sig, saavel ved sine Aandsgaver og Dygtighed, som ved sin adle Charakter og Tænkemaade, sin Uegenlytighed og samvittighedsfulde Redelighed. En saadan Heilagelse nød han ikke allene hos Keiserinde Catharina, men ogsaa hos hendes Son Keiser Paul, der havde bestemt ham den høie Udmærkelse, ved hans Kroningsfest at hædres med St. Andreas-Ordenen. Men kort tilforn døde Geh. Raad Wöburg i sit 76de Aar, den 13. Marts 1797, i Brunsvig, og Keiseren tillagde da hans Enke den betydelige Pension af 2000 Rubler, som hun nød i 20 Aar indtil sin Død.
